

Kosmopolitanismens nye ansigt

Hvordan harmonerer Kants idé om den kosmopolitiske verdensfred med Fukuyamas idé om en konvergerende fremtidig verdensorden?

Af Hetav Rojan

Indledningsvist vil jeg søge at opridse globaliseringens væsen ved at fremhæve forskellige fortolkninger af begrebet, der i senere tids faglitteratur ofte betegnes som en kardinalforklaring på samfundsmæssige dynamikker, med særlig fokus på dens indflydelse på demokratiet, som vi kender det. Undervejs vil jeg berøre emner som kosmopolitanisme, kantiansk fred og realisme-teori samt reflektere over opfattelser af konvergens og divergens inden for internationale relationer.

Afslutningsvist vil jeg kort argumentere for og imod en tenderen imod en kosmopolitisk verdensorden.

Globaliseringen har historisk set tvunget enkeltindividet til at udvide sit abstraktionsniveau, hvad angår kausalforklaringer i mange af samfundets henseender. Allerede under kolonialismen, og dens markedsekspanderende logik, så man karakteristika for en, i højere grad end tidligere, sammenvævet verden på både økonomisk og socialt plan. Hvad der er særegent for nyere tids globalisering er selve intensiteten og ekstensiteten, hvormed den har gjort sit indtog i alle samfundets sfærer (Kaspersen og Loftager 2009:965). Som eksempel kan nævnes oprettelsen af nye lag inden for politisk styring, der inkluderer organisationer som IMF, FN samt WTO, og bevidner om øget aktivitet fra transnationale

virksomheder og økonomiske netværk, som baserer sig på en høj mobilitet af arbejdskraft, goder og services netop muliggjort af den økonomiske globalisering. Her kan fænomener som den Europæiske Union (og i visse henseender Mercosur-samarbejdet) tages i betragtning, da de på én og samme tid skaber rammerne for den regionale handel og samtidig regulerer juridisk på tværs af medlemslandenes grænser – alt sammen faciliteret af suverænitetsafgivelse fra de enkelte medlemslande (Friisberg 2004:167). Men hvor EU nærer tætte bånd på regionalt niveau, inkluderer WTO-samarbejdet stater som Kina, Norge og Zimbabwe¹, og anses som en modernisering inden for international økonomisk styring (Stubbs & Underhill 2006:170). Denne udvikling inden for supranationale beslutningstagende enheder medfører i neo-liberal optik en friere bevægelighed af kapital, teknologi og information, hvis multilaterale organisationer får frihed til at implementere politikker, der kontrollerer statens indblanding i det frie markedssamarbejde (Washington-konsensuset af 1989 advokerede herfor). Altså flyttes afgørelsen af, om der er tale om en stats legitime eller illegitime markedsintervention fra det statslige regi til et overstatsligt (Stubbs & Underhill 2006:172). Udviklingen kan føre flere veje, men i en *simplificeret* version kan to kontraster fremhæves: Et globalt frit marked, hvis rationale beror på den uregulerede markedsliberalisering og afskaffelse af staters ret til at føre protektionistisk økonomisk politik (hvad, der kan betegnes som udviklingen imod konkurrencestater og governance) eller en bevægelse i retning af udvidet statsorienteret

¹ http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm (18.11.2011)

styring koordineret i alliancer og handelssammenslutninger (government-orienteret)(Stubbs & Underhill 2006:172).

Al denne interaktion på globalt niveau muliggøres af teknologiske landvindinger, der både gøder jorden for, og afhænger af, en fri strøm af idé- og valutaudveksling. Billedet på den globale landsby er en foretrukken metafor for ændringerne i opfattelsen af tid og rum, som er muliggjort af adgangen til massekommunikationsmidler - et gode, der tidligere var et privilegium, men nu snarere betragtes som nødvendighed.

Jürgen Habermas (1929-) argumenterer for, at den sociale sfære opstod på Oplysningstidens caféer og biblioteker, hvor meningsudveksling i stadig stigende grad fandt sted, og dermed fungerede som katalysator for meningsdannelse og bevidstliggørelse af borgerpligter. Dette førte til styrkelsen af en fri og åbent ræsonnerende offentlighed, hvis meninger kunne kanaliseres ind i det politiske beslutningssystem (Habermas 1998:462). Som naturlig følge heraf benyttede sociale grupperinger sig af kommunikationsmidler som løbesedler, avisannoncer o.l. i mobiliseringsøjemed. Som følge af de førromtalte teknologiske fremskridt er det idag muligt at overskride de spatial-temporale barrierer nemmere end tidligere, og dermed kommunikere, forhandle og mobilisere over større geografiske afstande over kortere tid. Dette baner vejen for hidtil uset koordinering af græsrodsorganisering, civil ulydighed og alternative modstandsformer, et begreb, der er døbt "globalisering fra nedenu" (Kellner 2002),

og blandt andet ses eksemplificeret ved forårets revolter i Mellemøsten og Nordafrika "Jasminrevolutionen". Offentligheden er altså blevet hvermandseje.

Ovennævnte samfundsforhold ligger til grund for økonomen Amartya Sens analyse af demokratiske samfund, hvori han argumenterer for, at forebyggelige, humanitære katastrofer (som hungersnød) sjældent eller aldrig opstår i demokratiske stater. Primært på grund af eksistensen af et flertal af frie medier og en kultur for formidling og problematisering af samfundsforhold, der tilvejebringes af den transparens, hvormed politiske beslutninger tages. (Hemer & Tufte 2005:178).

Der kan dog argumenteres for, at netop denne medietransparens og frie meningsdannelse udfordres gennem etableringen af større mediekonglomerater og centraliseret medieejerskab som eksempelvis mogulen Rupert Murdochs² og den tyrkiske premierminister Recep Tayyip Erdogans³ mediedominans. Et mere aktuelt eksempel er SOPA-lovforslaget⁴ i det amerikanske senat, der skal forhindre cyber-pirateri, men anklages for samtidig at tøjle internettets pluralitet og frie stemme.

Der tegner sig et billede af, at de to ovenfor beskrevne systemer, henholdsvis den sociale og økonomiske globalisering, er betingede af hinanden. Statens rolle og funktioner, primært i de vestlige liberale demokratier, reduceres ikke nødvendigvis, men bevæger sig i retning af en magtarena, hvor suveræniteten i mindre grad er en egenskab, som stater besidder, men nærmere en egentlig

² http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/07/11/welcome_to_murdochia?page=full (18.11.2011)

³ <http://www.cpj.org/blog/2011/07/mission-journal-media-under-growing-pressure-in-tu.php> (18.11.2011)

⁴ <http://judiciary.house.gov/hearings/pdf/112%20HR%203261.pdf> (18.11.2011)

forhandlingsressource. Der kan argumenteres for, at vi er vidner til en langsom udhuling af den klassiske parlamentarisme, der giver plads til en samfundsorganisering, som fjerner sig fra det nationalstatslige regi til det føderale niveau og baserer sig på en kompleks, økonomisk interdependens frem for enhedsstater og deres indbyrdes magtbalance (Kaspersen og Loftager 2009:956). Denne tanke om stigende *konvergens* inden for internationale relationer og staters samspil, har sit ophav i Immanuel Kants tankegods, som det er fremført i skriftet "Til den evige fred" (1775), hvori han fremfører tesen om universalisering og håndhævelse af de basale menneskerettigheder, indstiftelse af republikker organiseret i en union og etablering af demokratiske institutioner som garant for en vedvarende verdensfred. Mennesket er en verdensborger, der bør tage ansvar for egen og andres gebærden i samfundet - politisk såvel som socialt ("cosmopolitan citizen") (Kaspersen og Loftager 2009:966) (Held&McGrew 2009:218).

Netop denne form konvergensorienterede optik med det etiske islæt er blevet døbt kosmopolitanisme, og har udviklet sig til at være en væsentlig teoretisk retning, der har fået fornyet opmærksomhed under globaliseringen og dennes medfølgende muligheder for reorganisering af det politiske rum (Kaspersen og Loftager 2009:966). Den kosmopolitiske, demokratiske strategi ("cosmopolitan social democracy") er således et opgør med den dogmatiske statscentrerede organisering af den verdenspolitiske orden, og advokerer blandt andet for konkrete reformer inden for international finans- og handelslovgivning; streng kontrol af våbenhandel samt styrkelse af den globale

humanitære indsats. Disse visioner befordrer stærk organisering på lokalt, regionalt og globalt niveau for at kunne imødekomme en mangefacetteret verdens udfordringer (Held&McGrew 2009:218). Som et stærkt eksempel herpå bør den Europæiske Union nævnes, da man i kølvandet på Lissabontraktaten etablerede et de facto udenrigsministerium, der taler på vegne af de suverænitetssafgivende medlemmer, og eksistensen af en domstol, der tager sig af traktatbrud (Stubbs&Underhill 2006:390).

De samfundsmæssige omvæltninger, der har fundet sted i Mellemøsten og Nordafrika i indeværende år, populært kaldt "det arabiske forår", påkalder sig opmærksomhed i forhold til teorien om konvergens og demokratisering af verden. Er vi vidne til endnu en bølge af demokratiseringer eller blot et autokratisk regimeskifte?

Med særlig henblik på Tunesien, Egypten samt Libyen argumenterer Dietrich Jung for, at de tre landes revolutioner havde forskellige præmisser, da de politiske strukturer er forskelligartede. Selve bedriften lå ikke kun i at udstøde autokraterne men at transformere de institutioner og bureaukratier, der igennem flere årtiers enevælde blot reproducerer de allerede eksisterende strukturer (Jung 2011:4-5). Derudover er den civile sfære i de tre arabiske lande domineret af undertrykkelse af meninger samt identiteter, hvilket i tidligere tider har besværliggjort større mobilisering. Man kan derfor argumentere for, at landene har lidt under en path dependency, der er blevet forstærket under de mange års enevældige styre under en magthavende elite (Kimball 2011). Kimball argumenterer videre, at vi i øjeblikket ser en

mobiliseringskonkurrence imellem de forskellige aktører på den politiske scene i Tunesien og Egypten. Hver gruppe forsøger at legitimere deres magt og skabe en platform, hvorfra de kan artikulere krav og visioner, der skal give dem gunstige vilkår under fremtidige valg (Kimball 2011). Altså udnyttelse af kommunikationskanaler, hegemonikampe og definitionsrettigheder er instrumenter, hvormed grupperingerne profilerer sig selv. **I n t e r e s s e k o n f l i k t e r** og mobiliseringskonkurrence dominerer således den politiske arena i de tre førnævnte lande, og besværliggør en prognose af politiske udviklinger i regionen. Tiden vil vise, om demokratisering er en realitet eller blot et autokratisk styre i forklædning.

Værende et interdisciplinært fænomen, der danner forklaringsramme for en lang række dynamikker i verden, er globaliseringen forsøgt defineret utallige gange. Argumenterne har baseret sig på en angiveligt stigende tendens til homogenisering af verdensbefolkningen, og paradoksalt nok samtidigt en heterogenisering af selvsamme. På den ene side standardisering og uniformitet igennem massekommunikation samt forbrugerkultur, og på den anden side muliggør den globaliserede kultur idéudveksling og spirende udviklinger i alle verdens afkroge, kendetegnet ved hybriditet og opløsningen af tid-rum-begrænsningerne (Andersen og Kaspersen 2001:370). Globaliseringens væsen er således en konstruktion, der skifter form alt efter hvilken optik, den iagttages igennem. Et "race to the bottom" såvel som "en tidevand, der løfter alle både".

Men for at kunne drage nytte af globaliseringens forklaringskraft, bør man

afholde sig fra at anskue fænomenet igennem en binær opfattelse, der skelner mellem en henholdsvis negativ eller positiv globalisering, men bør i højere grad anses som et konkurrencepræget terræn, en global infrastruktur, hvor forskellige interesser og kræfter forsøger at gøre brug af dens institutioner og teknologier for at mediere eget verdensbillede, egne holdninger og dermed præsentere og tilgængeliggøre nye livsverdener for hinanden.